

30. výročí založení ČKR, Betlémská kaple 16. 2. 2023

*Prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.
předseda Vlády České republiky*

Vážený pane předsedo České konference rektorů, vážený pane předsedo Senátu, vážení ústavní činitelé, vážené paní rektorky, vážení páni rektoři, vážení členové akademických obcí, vzácní hosté, dámy a pánové, vážení přátelé,

já vám děkuji za možnost pozdravit vás při příležitosti 30. výročí založení České konference rektorů (ČKR).

Jsem zde, jak už bylo předtím řečeno, v takové dvojité roli, ne prosím trojitě, dvojité roli, a to jako bývalý předseda ČKR a jako současný předseda vlády. Podle toho programu bych mohl tedy vystupovat dvakrát, ale nebojte se, pokusím se spojit tyto dvě svoje zkušenosti a role do jedné. Ale pochopitelně ten větší důraz bude na to, že se na Vás budu obracet z pozice, nebo jménem naší vlády.

Nicméně, s ČKR mám spojenou podstatnou část svého profesního života. Byl jsem členem, místopředsedou, a potom v letech 2009 až 2011 předsedou. A později jsem se účastnil jednání ČKR třeba jako ministr školství.

Na ČKR vzpomínám velmi rád, byla to pro mě taková platforma otevřené důkladné diskuse mezi představiteli odlišných škol a různých zájmů. Zmínil to tady pan rektor Bareš, za což mu velmi děkuji, a jenom potvrzuji to, že taková je moje zkušenost. Ta naše setkání se vyznačovala, a to určitě potvrdí mnozí z vás, které tady vidím, naše setkání se vyznačovala přátelskou atmosférou plnou vzájemného respektu a vzájemného poučení.

Doba, kdy jsem působil v čele ČKR, určitě nebyla dobou klidnou. Česká republika se tehdy potýkala s ekonomickou krizí a to znamenalo, že jsme museli také řešit úspory, že jsme museli řešit problémy s financováním vysokých škol. Řešily se tehdy organizační změny, reforma vysokého školství, nová koncepce výzkumné a vzdělávací politiky a podstatnými změnami procházely i české vysoké školy, které se tehdy zvětšovaly a výrazně prohlubovaly svoje mezinárodní kontakty.

Byla to velmi dynamická a turbulentní doba s řadou problémů a výzev a jsem přesvědčen, že tehdy ČKR byla důležitá, byla důležitým, možná hlavním, obhájcem zájmů českých vysokých škol, někdy i tváří v tvář nejenom těm výzvám, ale i pokusům o reformy, které nebyly třeba úplně citlivé nebo promyšlené a přicházely ve velmi rychlém sledu.

A už tehdy bylo jasné, a platí to stále, že ČKR má v našem státě zvláštní a důležité postavení. Je to klub, je to společenství, je to organizace, kde se formuje společný hlas univerzit a vysokých škol. Formují ho ti, kteří mají, na základě důvěry svých akademických obcí, odpovědnost za vedení a řízení vysokých škol. A tento hlas, ČKR, poskytuje státu zpětnou vazbu a podílí se na formování vzdělávací politiky v České republice.

A i z tohoto důvodu je soulad s ČKR nezbytný pro uskutečnění jakékoliv významnější změny v českém vysokém školství. A každá dobrá vláda si to uvědomuje, a každá dobrá vláda ví, že bez synergie s rektory daleko nedojde. A je si toho vědoma i naše vláda.

Já jsem tady připomenul tu svoji zkušenost z doby, kdy jsem měl tu čest stát v čele ČKR, a nepřipomenul jsem ji zde náhodně. Ta doba před dvanácti, čtrnácti lety byla v lecčems podobná tomu, co prožíváme dnes. I dnes čelíme několika krizím souběžně – energetické, do jisté míry ekonomické, bezpečnostní – a musíme se velmi pečlivě rozhodovat, jak se z těch krizí dostaneme a jaké kroky uděláme. A intenzivně hledáme cesty k tomu, abychom zajistili dlouhodobý úspěch České republiky, a to nejde udělat bez kvalitního vzdělávání, bez skvělého výzkumu, a to bohužel nejde udělat ani bez určitých změn, o jejichž nutnosti všichni víme.

O pozornost se ale samozřejmě hlásí také aktuální problémy, bylo to zde několikrát zmíněno, a naši vládu v mnoha směrech „zdrželo“ to, že se potýkáme s těmi aktuálními krizemi, které jsou všechny způsobeny důsledky ruské brutální agrese na Ukrajině.

Když mluvím o těch důsledcích, tak musím také připomenout, že naše vláda, i po diskusi s vedením ČKR, udělala některá opatření, která by měla zmírnit dopady problémů, kterým čelí vysoké školy. Mezi ta aktuální opatření patří kompenzace vysokých cen energií pro vysoké školy. Nejenom, že jsme ty ceny zastropovali tak, aby se to vztahovalo i na vysoké školy, ale také jsme připravili zhruba 800 milionů korun, které jdou na kompenzace vysokých cen energií.

Také jsme ocenili, a je to i součástí té společenské odpovědnosti, kterou mají vysoké školy, že podporují ukrajinské studenty, ukrajinské vědce. Ale my je v tom nenecháváme samy, podporujeme toto úsilí vysokých škol v letošním roce zhruba 200 miliony korun. V kontextu ekonomické krize probíhá i debata o růstu mezd akademických pracovníků, vysokoškolských zaměstnanců. V tom navýšení

rozpočtu, které jsme připravili, se na to počítá s částkou zhruba 500 milionů korun.

Pro nás je vzdělání, vzdělávací politika velkou prioritou vlády a projevuje se to i v rozpočtu a rozpočet Ministerstva školství byl významným způsobem navýšen, přestože se potýkáme s těmi všemi problémy a výzvami. A platí to i pro vysoké školy, výdaje na vysoké školy vzrostly meziročně o 8 % na 31 miliard korun, a to vůbec není malá částka a malé navýšení, když k tomu připočteme, nebo promítneme si všechny ty požadavky na státní rozpočet a hlavně tu kritickou situaci, které Česká republika čelí.

Peníze jsou jedna věc, jsou důležité, jsou důležité pro rozvoj vysokých škol a pro rozvoj vzdělanosti, ale neméně důležité je i dělat správná rozhodnutí a ve spolupráci s vámi taková rozhodnutí dělat musíme a chceme je dělat. Z Národního plánu obnovy se podařilo podpořit vznik nových profesně změřených bakalářských studijních programů a tvorbu koncepce nových programů zaměřených na zvyšování kvalifikace. Paní ministryně Langšádlová, která je odpovědná za vědu, výzkum a inovace, pracuje na lepším uchopení těch profesních studijních programů, na stole je reforma, návrh reformy nebo změn v oblasti doktorského studia, která je naprosto nutná a v níž chceme klást větší důraz na zahraniční zkušenosti, kvalitu, odbornou praxi. I to je věc, kde úzce spolupracujeme a musíme spolupracovat se zástupci relevantních institucí, především vysokých škol a ČR.

Přemýšlíme také nad tím, jak v souladu s trendem, s tendencí v úspěšných státech a dobrých vzdělávacích systémech směřovat k efektivnější spolupráci mezi univerzitami a soukromými firmami. Čeká nás další diskuse o diferenciaci vysokých škol a všechny ty výzvy, které vám nemusím připomínat, které znáte, ale chci vás ujistit, že o všech rozhodnutích budeme důsledně a důkladně jednat s ČR, s Radou vysokých škol a že velmi spoléháme na spolupráci s vámi.

Chci také zdůraznit, a zaznělo to i ve vystoupení pana předsedy ČR, ale chci to zdůraznit za náš stát, že nepohlížíme na vysoké školy jenom jako na místa, která zajišťují kvalifikaci, nebo na jakési generátory prosperity, ale že chápeme vysoké školy jako centra vzdělávání, centra vzdělání, vzdělání, které je hodnotou samo o sobě, které nepotřebuje žádné účelové zdůvodňování, a že tímto způsobem chceme především na vysoké školy pohlížet. Jsme si vědomi toho, že vzdělání, které nabízejí vysoké školy, posouvá náš národ dál na vyšší úroveň v mnoha rozměrech a mnoha aspektech, nejenom v té oblasti ekonomické.

Vážení přátelé, když jsem k vám naposledy mluvil před pěti lety při příležitosti 25. výročí ČKR v roli bývalého předsedy, vzpomínal jsem na to, jak jsem byl při svém vstupu do ČKR trochu skeptický k jejím možnostem. Ale jak jsem postupně poznával tu činnost a způsob práce, tak jsem si stále víc a víc uvědomoval důležitost ČKR pro naše vysoké školství. A mohu vás ujistit, že ten pozitivní dojem ve mně ani po těch letech nijak nezeslábl a že ho mám i ve své současné funkci.

Já jsem velmi vděčný za to, že mám tu zkušenost z ČKR, a věřím, že i díky tomu mám lepší představu o tom, jaké změny jsou v našem vysokém školství uskutečnitelné a jak bychom k nim měli přistupovat. Dobře také rozumím tomu, že žádné změny nemohou být připraveny shora, připraveny někde v kanceláři na ministerstvu bez širších diskusí. A jsem si také dobře vědom toho, že minimálně stejně důležitá, jako je nějaká státní politika v oblasti vzdělávání, je svobodný vnitřní rozvoj samotných vysokých škol. Stát sám o sobě nemůže zajistit, aby vysoké školy naplnily své cíle, a nemá to ani zajišťovat. Stát nezajistí, aby vysoké školy byly úspěšné v mezinárodní konkurenci. Stát může udělat jediné – vytvořit jim k tomu lepší rámcové podmínky a dát jim k tomu větší podporu. A o to se budeme snažit.

Když mám teď denně možnost pozorovat i „z druhé strany“ vysoké školy, tak jsem stále přesvědčen o tom, že klidná síla ČKR, její klidný rozumný, ale kompetentní hlas je pozitivní tvůrčí a potřebný a chtěl bych i z tohoto místa ocenit výborný dialog s vaším vedením v čele s panem rektorem Martinem Barešem. A doufám, že se nám ve společné diskusi podaří najít dobré odpovědi na to, jak české vysoké školství rozvíjet, co je potřeba změnit, aby vysoké školy nadále sloužily ku prospěchu naší země, naší vzdělanosti, kultury, ale i prosperity a dobré budoucnosti.

Přeji vysokým školám vše dobré a ČKR vše nejlepší k jejímu jubileu.